

BOLDOG KÁROLY KIRÁLY EGYHÁZI TISZTELETÉRŐL*

A Katolikus Egyház történetében meglehetősen ritka az állami vezetők kanonizálása. Akik erre méltóvá váltak, egyebek mellett azzal emelkedtek ki az egyívású államférfiak sorából, hogy a hit és a béke áldásait hozták el a rájuk bízott közösségek számára. Ez volt Károly király uralkodói eszménye is.

Károly király élethelyzete és életpéldája

Károly király személyisége és élethelyzete között óriási feszültségek húzódtak. Egy akkor már alig kézben tartható családi és történelmi örökség, megoldatlan problémák sora és egyre fokozódó mértékben a rá bízott népek közötti ellenségeskedés. Az örökségénél talán csak a jövő kilátásai voltak nehezebbek. Ezért 1895-ben a stigmákat viselő Vincentia soproni orsolyita nővér azt tanácsolta, hogy „burkolják a fiatal főherceget imádságba, mert császár-király lesz, aki sokat fog szenvedni, és célpontja lesz a pokol különlegesen erős támadásainak.”¹ Ettől kezdve egy kis baráti csoport imádkozott érte, ez a magyar indíttatású imaközösség lett a később kiszélesedő és a szenttéavatási eljárását is kezdeményező és finanszírozó Károly Király Imaliga² csírája.

Érdemes egy pillanatra megállni, és értékelni Károly király élethelyzetét abban a történelmi pillanatban, amikor a számára töviskoronát jelentő magyar Szent Koronával 1916. december 30-án Budán megkoronázták. Békevágó katona volt az első világháború kellős közepén. Fiatalos szemlélettel, kevés tapasztalattal, de nagy lelkesedéssel megáldott uralkodó egy elavult berendezkedésű birodalom élén. És ami különösen fontos: mélyen átélt, személyes Isten-hittel és emberszeretettel megáldott teljes értékű férj és családapa egy fel-

* A szerző IV. Károly király boldoggá avatási eljárásának magyar posztulátora. (A Szerk.)

¹ KOVÁCS 2004. 15.

² Hivatalos neve: Károly Császár (Magyarországon: Károly Király) Imaliga a Népek Békéjéért (Kiengesztelődéséért).

színességre hajlamos, merev társadalmi környezetben. Meggyőződés szerint Károly király évtizedekkel előzte meg a saját korát. Tágabb környezete nem értette és nem támogatta eszményei megvalósítását, csak a legszűkebb családi, baráti és munkatársi kör állt ki mellette. Mindenekelőtt szeretett hitvestársa: a maga is életszentség hírében álló Bourbon-Pármai Zita királyné, Isten Szolgálója, akinek 2009 óta szintén folyamatban van a szenttéavatási eljárása³.

Különleges szerelmi házasságuknak is köszönhető, hogy a visszahúzó tágabb környezet nem tudta elfojtani Károly király életeszményeit. Megfoszthatták a tróntól, elűzhették az Osztrák-Magyar Monarchiából, közvetett módon a halálát is okozhatták, de a legfontosabb kincseitől: a hitétől, a családjától és az Egyháztól nem tudták megfosztani. És Károly királynak ez a sírig tartó hűsége olyan kimagasló volt, hogy a száműzött király a hit példaképe lett: azaz hitvalló. Mint a legmaradandóbb emlékü fejedelmek. A magyar uralkodó szentek, István, László, Imre herceg vagy a szintén száműzött Salamon király méltó utóda. Evilági mércével Károly király nem volt sikeres uralkodó, de nagyobb távlatokban gondolkodva a legsikeresebbek közé tartozik. Ahogy ezt boldogemlékü Habsburg Ottó könyvemhez írt előszavában megfogalmazta:

„A politikai felelősséget vállalók elsődleges feladata a békés, nyugodt emberi élet lehetőségének biztosítása és az országok közötti béke megőrzése. Károly király olyan történelmi pillanatban vállalta küldetését, amikor a háborúskodás és a túlhajtott nacionalizmus jellemezte a népek életét. Ő mégis más utat választott, a béke és a kiengesztelődés útját. Ezek az eszményi célok vezérelték minden cselekedetét uralkodása alatt és egész életében. Isten előtti felelősséget érzett azokért az emberekért, akiknek felkent uralkodója volt, és ezt az elkötelezettséget nagyon komolyan vette. Felületesen szemlélve életét úgy tűnhet, hogy fáradozásaival kevés sikert aratott. Mégis hiteles példakép lett azok számára, akik politikai felelősséget vállalnak.”⁴

³ Ügyét a római Szentek Ügyeinek Kongregációja (népszerű nevén: Szenttéavatási Kongregáció) a 2723-as számon tartja nyilván. Az egyházmegyei eljárást a franciaországi Le Mans püspöke vállalta a Solesmes-i Szent Péter Apátság által alapított egyesület kérésére.

⁴ KOVÁCS 2004. 5.

Ezért nagy örömmel és hálaadással elmondhatjuk, hogy Károly király életében teljesült, amit Szent Pió atya írt egyik lelki gyermekének, miszerint a szentek fölébe keverednek a világnak és minden elvárásának.

Károly király szenttéavatási eljárása

Károly király jámborsága már életében kivívta sokak tiszteletét, 1949 és 1977 között lefolytatták szenttéavatási eljárásának egyházmegyei vizsgálatát.⁵ Időközben az Imaliga közössége világméretűvé vált, és a hitvalló uralkodó egyházi közösségekben élő emléke megtisztult olyan profán elemektől, mint az Osztrák-Magyar Monarchia nosztalgikus emléke, melyek nem illeszkednek a kanonizáció folyamatába. Nem mintha e profán hagyományok ne lehetnének értékesek, de az Egyház hívő közössége számára nem ez a fontos, amikor új boldogokat és szenteket választ magának példaképül. A Szenttéavatási Kongregáció prefektusa, Angelo Amato bíboros ezt így fogalmazta meg:

„A szentek úgy állnak előttünk, mint az Evangélium leghitelesebb tolmácsai, akik a tevékeny szeretet mindenki számára érthető nyelven közvetítik annak teljes valóságát. Isten Igéjének szószerkei ők, akik ezt nem üres beszéddel, hanem hiteles szóval, tettel és evangéliumi életvitellel hirdetik.”⁶

Ezt értékeli minden kanonizációs eljárás és az 1988 és 2003 között sikeresen lefolytatott római vizsgálatokat követően ezt ismerte el élete utolsó boldoggá avatásán Szent II. János Pál pápa, akinek a keresztnéve – a Karol név – is a boldog király áldott emlékét hirdeti. És ezt fogalmazza meg latinus tömörséggel az a szentmise-imádság – ún. collecta –, melyet az Istentiszteleti Kongregáció a tíz évvel ezelőtti boldoggá avatás alkalmából jóváhagyott:

„Istenünk, aki Boldog Károlyt a földi királyságból viszontagságos úton a Te országodba vezetted, és mennyei koronával jutalmaztad, az ő közbenjárására add meg nekünk,

⁵ Ügyét a Szenttéavatási Kongregáció a 622-es számon tartja nyilván. Az egyházmegyei eljárást a Bécsi Érsekség folytatta le a Károly Király Imaliga kezdeményezésére.

⁶ AMATO 2003. 29.

hogy Szent Fiadat és testvéreinket szolgálva mi is eljussunk az örök életre. Ámen.”⁷

Magyarországon széles azoknak a tábora, akik a legjobb érzésekkel tekintenek vissza a 2004. október 3-iki boldoggá avatásra, jól szemlélteti ezt Boldog Károly király immár hivatalos egyházi tiszteletének hazai kibontakozása.

Boldog Károly király hivatalos egyházi tisztelete Magyarországon

A két világháború közti magyar emlékirat-irodalom élményszerűen mutatta be Károly király személyiségét, hétköznapijait, vallási és családi életét, humánus gondolkodásmódját és a környezetére gyakorolt hatását. Ezekből a közvetlen tanúságtételekből táplálkozott a két világháború közti Károly király tisztelet. Szentnek tartotta őt Batthyány Boldog László, Boldog Apor Vilmos és boldogemlékű Mindszenty József bíboros is. A hercegprímás tiszteletéből fakadt már apátplébános korában a Károly király emlékét őrző zalaegerszegi Jézus Szíve templom. A bíboros számkivetettségekor első magánjellegű utazása Zita királynéhoz vezetett 80. születésnapjának megünneplésére, első – fatimai – lelkipásztori útja alkalmával pedig elzarándokolt a száműzött uralkodó madeirai nyughelyére, hogy Károly boldoggá avatásáért imádkozhasson.

Ezt a mélyen beágyazódó közösségi tiszteletet és a Károly király iránti érdeklődést nem tudták elfojtani a kommunista diktatúra évtizedei sem. A tíz évvel ezelőtti boldoggá avatás pedig nagy lendületet adott a tisztelet széleskörű kibontakozásának. A boldoggá avatás ugyanis nem egy folyamat végét, hanem éppen a kezdetét jelenti: a helyi szent-tisztelet lehetőségeinek kiszélesedését.

Örülök, hogy az az ország, melyet Boldog Károly király olyannyira szeretett és értékelt, élen jár ebben a folyamatban. Hazai tevékenységének minden állomásán kultuszhelyek alakultak, és Budapesten a Szent István Bazilikában elhelyezhettük legjelentősebb ereklyéjét: a közel 10 cm széles, kiváló állapotban megmaradt borda-

⁷ KOVÁCS 2014. 114.

csontját őrző hermáját. A herma elkészítéséről, melyben magam is közreműködhettem, részletesebben is szeretnék beszámolni.

Az ereklye igénylésében a legnagyobb segítséget Habsburg-Lotharingiai Mihálytól, a Mindszenty Alapítvány elnökétől kaptuk. A két érintett templom – a Szent István Bazilika és a budavári Nagyboldogasszony templom – kanonok plébánosai nevében a hiva-talos ereklyeigénylést már szűk egy évvel a boldoggá avatás előtt eljuttattuk Rómába. Ekkor még egy koponyaacsontot kértünk a Mátyás templom, és egy kézcsontot a Szent Jobbot is őrző Bazilika számára. Mivel azonban Károly király sírjából két teljes bordacsontot emeltek ki a 2004 nyarán lefolytatott koporsófelnyitás alkalmával, módosítani kellett a terveinket. Néhány héttel a beatifikáció után, 2004. november 17-én, érkezett meg hazánkba a két nagyméretű bordacsont-ereklyerész.

A budavári Prímási Palotában nagy izgalommal vártuk, ahogy a posztulátor felnyitotta a madeirai (funchali) püspök pecsétjével lezárt fa ládikót, és kiemelte a fehér gyolcsokba burkolt csontokat. Innen a két csontot a Magyar Nemzeti Múzeum épületébe vittük, ezeket Dr. Éry Kinga antropológus – a székesfehérvári magyar királysírok és számos középkori magyar szent ereklyéinek kutatója – vizsgálta meg. Szakvéleményét így összegezte:

„Megtartási állapotuk jó, külön konzerválási eljárást nem igényelnek. A bordacsontokon lévő porladék nem a csontokból származik, hanem azok felszínére rakódott szerves anyagnak – lágyrész, egykori konzerválási anyag – a maradéka. Ennek a rétegnek akár az eltávolítása, akár a lakkréteggel történő rögzítése veszélyeztetné a csontereklyék épségét. A csontok ereklyetartón belüli rögzítéséhez arany, platina, titán vagy üveg alapanyagú hordozót ajánlok, szerves anyag ne érintkezzen közvetlenül a csontokkal.”⁸

A Bazilika korábbi plébánosa, Szabó Géza protonotárius kanonok hamar elkészíttette a bordacsont ereklyetartóját. Ekkor még a Nagyasszony oltáron történő elhelyezésben gondolkodtunk, Szent István korona-felajánlásának oltárképe⁹ alatt, ezért az ereklyetartó az

⁸ Szakvéleményének eredeti példányát a hermában, a hitelesítő levél mellett helyeztük el.

⁹ Benczúr Gyula alkotása a déli kereszthajóban.

országalma formavilágát idézte. Később módosult a helyszín és számos közép-európai vonatkozása miatt a Szent Adalbert oltár¹⁰ mellett döntöttünk. Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye védőszentje, Adalbert püspök, közös lengyel, cseh és magyar példakép, a mellékoltár üvegablakán látható Szent Lipót Ausztriának és Budapest belvárosának a patrónusa, hozzájuk csatlakozott 2013. április 1-jén Boldog Károly király hermája, aki Közép-Európa népeinek a békéjéért és kiengesztelődéséért ajánlotta fel életét.

A herma elkészítésére Babusa János szobrászművészt kértük fel, akit kiváló portrészobrászként ismertünk meg. A mellszobor különlegessége a Károly király utolsó éveit idéző magyaros bajusz és a Szent István Rend díszgallérja, melyet azért választottunk, hogy a lehető legteljesebb összhangot teremtsük a Bazilika főoltárának Szent István-ábrázolásával.¹¹ A díszgallér azért is szerencsés választásnak bizonyult, mert a három hagyományos magyar uralkodói viselet közül¹² ez volt az egyetlen, amely a mellrész közepén látható csillaggal méltó keretet képezett az ereklyefülke számára. A bordacsontereklyét a korábbi ereklyetartó díszes aranyozott réz tartójával együtt illesztettük a herma ereklyefülkéjébe a Szent István Rend magyar színeit idéző és a Rend barokkos Szent Korona-ábrázolásával kiegészített selyem háttér elé. A hermában ezüstözött fém henger őrzi Erdő Péter bíboros adománylevelét és a már említett antropológiai vizsgálat eredeti jegyzőkönyvét.

Az egész világot behálózó Károly Király Imaliga magyar tagozata karolta fel a további hazai ereklyeigényléseket, sőt vállalta az országhatáron kívül élő magyar közösségek képviselését is ebben a folyamatban. Rómában rendelkezésre állt az a háromszáz darab csontszilánk, melyet Andrea Ambrosi posztulátor a világ bármely tájáról érkező igények kielégítésére foglaltatott szelencébe Milánóban, a Damiano Colombo és fiai által működtetett, közel egy évszázados múltra visszatekintő ereklyetartó-készítő műhelyben. A szelence belsejében hitelesítő pecsétet helyeztek el és a posztulátor külön, hitelesítő igazolványt állított ki mind a 300 ereklye számára.

¹⁰ Ez az oltár a Bazilika északi mellékhajójának első mellékoltára.

¹¹ Stróbl Alajos alkotása.

¹² A koronázási öltözet, a huszár táborszernagi viselet és a Szent István Rend díszöltözéke.

Magyarországon elsőként Nagymizdóra, az Imaliga hazai központjába érkezett meg Boldog Károly csontszilánk-ereklyéje, itt és később a ciráki Károly király emlék-kápolnában egy falra függesztett, töviskoszorús fakereszt alsó szárában helyezték el a szelencéket. Boldog Károly életútjának szinte minden fontosabb hazai állomásán kultuszhely alakult: a tihanyi bencés kolostorban, a gödöllői királyi kastély kápolnájában, Baján, a Szent József plébániatemplomban, a szombathelyi püspöki kápolnában és végül Nagyváradon, a székes-egyházban.

A gyöngyösi Szent Bertalan plébániatemplom különleges, kettős alkotással ünnepelte második alapítójának boldoggá avatását, aki 1917-ben gyors segítséget nyújtott a tűzvész pusztította városnak, és ezzel megindította az újjáépítését. A templomba lépőket köszöntő Szent István szobor szimmetrikus párjaként szobrot állítottak Boldog Károly tiszteletére. Ezt egészítette ki az a falba mélyesztett különleges ereklyetartó, mely formáját tekintve az imaliga jelképét¹³ idézi. Zalaegerszegen, a Jézus Szíve templomban a plébánia alapítója, Mindszenty József már a két világháború között Károly király emlékének szentelt kápolnát létesített. Innen a kereszthajóba, a főoltár közelébe vitték át a boldog király képét, és alatta helyezték el az ereklyéjét. A Károly-tisztelet új helyszínei közül kiemelkedik Körmend, ahol 2005 óta a Szent Erzsébet plébániatemplom oratóriumán együtt várja a zarándokokat Boldog Apor Vilmos, Boldog Batthyány-Strattmann László és Boldog Károly király úrmutatószerű tartóba foglalt ereklyéje. A nyírbátori minorita plébániatemplom ereklyetartója egy nagyméretű feszület, és benne a boldog király csontszilánkja Szent István királyunk ereklyéjével együtt látható. A máriaremetei Szűz Mária Bazilika, a budapestiek kedvelt zarándokhelye és az erdélyi magyarok nagykárolyi görög katolikus plébániatemploma szintén részesült Károly király ereklyékben. 2014. október 4-én pedig Sopronban az orsolyita templom mellékoltárán helyezték el a templom neogótikus stílusához illő fakeresztbe illesztett Károly-ereklyét.

Lelkesedés és öröm fogadta mindenütt az egykor száműzött és most gondviselészerűen „hazatérő” királyt. Sok értékes gondolat és javaslat hangzott el ezeken az ünnepségeken: elsősorban az, hogy szükség lenne egy központi Boldog Károly zarándokhelyre Magyar-

¹³ Egyenlő szélességű, szélesedő szárú kereszt, melynek szárait töviskoszorú fonja körül.

országban. Ez a cél lebegett a szemünk előtt, amikor a Szent István Bazilikában kialakítottuk Károly király világviszonylatban is legjelentősebb ereklyéjének kultuszhelyét. Nagy álmunk, hogy ez a bazilikai ereklyeoltár további díszekkel gazdagodhasson és Közép-Európa egyik zarándokhelyévé válhasson.

A Károly király iránti egyházi tisztelet folyamatos kiszélesedése nemcsak öröm mindannyiunk számára, de szükséges is a szenttéavatási eljárás folytatásához. Ahogy egy Boldog Károly közbenjárására történő újabb csodás imameghallgatás megtörténte és kivizsgálása, az új kultuszhelyek ezt a célt is szolgálják.

Jó érzéssel állapíthatjuk meg, hogy a tíz évvel ezelőtti boldoggá avatás Magyarországon meghozta gyümölcseit. Éltünk a lehetőséggel, és helyi közösségek sora tiszteli már helyi szentként Boldog Károly királyt. Fakultatív liturgikus ünnepnapja, október 21. – mely egyúttal szentségi házasságkötésének emléknapja – bekerült a magyar egyház világhálóra feltett kalendáriumába¹⁴ is.

Ennek jelentősége kettős. A hivatalos ünnepnap egyrészt a tisztelet állandósulása szempontjából fontos, másrészt azért, mert mostantól fogva külön szentszéki engedély nélkül lehet Boldog Károly király tiszteletére oltárt vagy templomot szentelni Magyarországon is. Boldog Károly egyházi tiszteletének kibontakozásához hasonlóan, életének történeti megismerése a világi tisztelet sokszínűségét mozdíthatja elő szerte az országban.

¹⁴ A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia által kiadott ún. Direktóriumba.

IRODALOM

AMATO, Angelo

2013 *I santi evangelizzano*. Libreria Editrice Vaticana, Vatican.

KOVÁCS Gergely

2004 *Fogadd a Koronát!* Károly magyar király hitvalló élete. Új Ember Kiadó, Budapest.

2014 *Vég nélkül*. Szentavatás régen és ma. Szent István Társulat, Budapest.

THE VENERATION OF BLESSED CHARLES IN THE CHURCH

There are few heads of state who have been canonized in the Catholic Church. Those who became worthy of being canonized, had brought the blessings of faith and peace to the communities entrusted to them. King Charles, who ruled over an obsolete empire, was a monarch with youthful ideas, little experience but great enthusiasm. In a shallow society, he was a husband and father with a deep, living faith in God and love for men. He was decades ahead of his time.

Not even the long years of Communist totalitarianism could suppress people's interest in King Charles. His beatification, ten years ago, gave a strong impetus to his veneration. We had the honour of placing the reliquary bust containing one of his ribs in Saint Stephen's Basilica in Budapest. Relics of his bone fragments are preserved in the village of Nagymizdó, in the memorial chapel of Círák, in the Benedictine abbey of Tihany, in the royal chapel of Gödöllő, in the parish church of Baja, in the episcopal chapel of Szombathely, in the cathedral of Oradea, in the parish church of Gyöngyös, and in the Franciscan church of Zalaegerszeg. New sites of the veneration of King Charles include Körmend, Máriaremete, Carei (in Transylvania) and Sopron. Blessed Charles is venerated in nearly all the important places in Hungary that are related to his life.

Boldog IV. Károly király ereklyetartó mellszobra
a budapesti Szent István Bazilikában

Kolomeai zsidók Tórával vonulnak Károly elé